

Dārzenkopības nozares apskats par 2019. gadu

Katru gadu dārzenkopjiem gads sākas ar tradicionālo dārzkopības konferenci Bulduros, kas nosaka toni visam gadam. Nozares speciālisti atskatās uz aizvadīto gadu, uzzina jaunumus atbalsta un problēmjaudājumu jomā. Zemkopības ministrija jau tradicionāli ziņo par stāvokli dārzenkopībā un Lauku atbalsta dienests – par situāciju un izmaiņām atbalsta maksājumos.

Viens no nozares lielākajiem dzinējspēkiem bija samazinātā PVN likme 5% dārzeniem, kas nodrošināja cenu pazemināšanos veikalos, no kā ieguva patērētāji. Tas ļāva samazināt cenas lielākajai daļai no pamatā patērētajiem dārzeniem – kāpostiem, sīpoliem, sarkanajām bietēm, burkāniem un gurķiem.

Klimatiskie apstākļi katru gadu rada arvien jaunus izaicinājumus dārzenkopjiem. Iepriekšējais gads kopumā bija siltākais novērojumu vēsturē, daudzviet atzīmējot jaunus siltuma rekordus. Taču tika pārspēti arī zemāko gaisa temperatūru rekordi.

Raksturīgi ir tas, ka, lai arī 2019. gads nebija tik sauss kā 2018. gads, tomēr bija atsevišķi sausuma periodi. Būtiski tas ietekmēja Kurzemes piekrastes reģionus, kur praktiski visu aprīli, maiju un jūniju nokrišņi bija kritiski zemi, radot ievērojamu nokrišņu deficītu. Maija sākumā bija spēcīgas salnas, taču tas būtisku ietekmi uz galveno dārzenų ražu neatstāja, jo daudz kas bija iesēts, bet nebija sadīdzis, un apstādītas bija salīdzinoši nelielas platības. Savukārt siltumnīcās palielinājās kurināmā patēriņš. Nokrišņu daudzums ir ieguvis ne tikai lokālu, bet pat izteikti punktveida raksturu. Lielā mērā tas ir saistīts ar virszemes ūdens krātuvju izvietojumu, kā arī lauku masīvu lielumu. Šī tendence skaidri norāda uz investīciju nepieciešamību industriālo lauku laistīšanai. Aprīlis bija sausākais novērojumu vēsturē. Lielāko daļu veģetācijas perioda, izņemot jūliju, nokrišņu daudzums bija zem normas. Lielākā daļa nokrišņu bija tieši rudens mēnešos, apgrūtinot uzglabājamo dārzenų vākšanu. Pozitīvi, ka saule spīdēja ilgāk, nodrošinot labākas dārzenų ražas.

Kaitīgo organismu izplatība dārzenų ražu ietekmē vienmēr, izņēmums nebija arī 2019. gads.

Bojājumu ziņā katru gadu praktiski visos reģionos visvairāk konstatēta pelēkā puve, kuras ierobežošana nav iedomājama bez augu aizsardzības līdzekļu pielietojuma. Kurzemes pusē jūnijā kartupeļu stādījumos parādījās sausplankumainība, bet vēsā jūlija dēļ – arī lakstu puve. Lokāli bija vērojami maijvaboļu radītie grauzumi kartupeļu bumbuļos. Burkānus, jo sevišķi atkārtotajos sējumos bojāja sausplankumainība un brūnplankumainība. Kāpostiem par postīgāko kaitēkli jau kuro gadu pēc kārtas kļūst tieši cekulkodes izplatība. Tam galvenais iemesls ir pastāvīgi lielās ziemas rapšu platības. Sīpoliem tradicionāli vēsā jūlija dēļ postīga bija neīstā miltrasa, jo sevišķi nekoptos stādījumos un sējumos, kad nozīmīga bija arī kakla puve. Bietēm sausā pavasara dēļ postīgi bija spradži. Zemgales pusē bija vērojami postījumi, ko radījuši burkānu muša, sīpolu pamatnes puve, tripši sīpolos, kāpostu balteņi, protams, kāpostu cekulkode un laputis. Pierīgas reģionā rūpes sagādāja: kartupeļos – lakstu puve un sausplankumainība, kāpostos – cekulkode, bietēs – spradži, ķirbjaugiem – fuzariālā vīte. Latgales reģionā nozīmīgākie kaitīgie organismi bija kartupeļu lakstu puve, sausplankumainība, atsevišķos laukos – maijvaboles, sīpolu kakla puve, kāpostu spradži un cekulkodes, biešu lapu sīkplankumainība un spradži.

Neskatoties uz dažādām klimatiskajām un kaitīgo organismu likstām, kopsavilkumu par dārzenkopības nozari aizvadītajā gadā viennozīmīgi var vērtēt ar pluss zīmi. Ražas bija labākās pēdējo trīs gadu laikā, dodot stabilu pamatu būtiskam nodrošinājumam ar dārzeņu produkciju tirgū.

Kā jau ierasts, būtisku lomu Latvijas dārzenkopības stiprināšanā deva biedrība “Latvijas Dārznieks” Jāņa Bērziņa vadībā, rūpējoties gan par dārzeņu cenu monitoringu, gan citiem aktuālajiem jautājumiem. Latvijā joprojām ir vērojama salīdzinoši zema dārzeņu audzētāju vēlme izmantot iespēju aktīvi paust savu viedokli, izmantojot “Latvijas Dārznieka” sniegtās iespējas. Tas nozīmē, ka daļa dārzenkopju nav gatavi būt aktīvi nozares politikas veidotāji, bet vēlas būt tās patērētāji.

Latvijā nu jau krietnu laiku saimnieko divi galvenie kooperatīvi. “Baltijas dārzeni” darbojas kopš 2005. gada un apvieno 16 lielus dārzeņu audzētājus, nodrošina piegādes lielveikalu tīkliem, praktiski ar pilnu sortimentu. Kopš 2010. gada darbojas programmā “Skolas auglis”, strādā arī Baltijas valstu tirgos. Kooperatīvs “Mūsmāju dārzeni” ir otrs lielākais dārzeņu kooperatīvs, kas apvieno desmit lielas dārzeņu audzētāju saimniecības Latvijā. Dibināts gadu vēlāk kā pirmais kooperatīvs. Pārdzīvojot grūtus laikus, spējis atgūties un strādāt tālāk. Abi kopā nosaka kopējo toni dārzeņu audzēšanā. Ir virkne saimniecību, kas ar šiem diviem kooperatīviem sadarbojas. Pārējo saimniecību loma ir pastarpināta, notiek piegādes mazajiem veikaliem, nakts tirgum u. c. Ir tendence lēnām palielināties tiešās pārdošanas apjomiem. Tieši šajā segmentā vērojama jaunu saimniecību un audzētāju ienākšana dārzeņu patēriņa tirgū.

Nākamajā gadā daudz ko noteiks turpmākā dārzeņu saimniecību spēja sadarboties. Tādējādi pastāv iespēja ieņemt labākas pozīcijas kopējā iekšējā dārzeņu patēriņā tirgū. Jārēķinās, ka korekcijas joprojām ienesīs klimatiskie apstākļi savas neprognozējamības dēļ. Jāturpina investīcijas laistīšanas tehniskās iegādē, un lielāka uzmanība jāpievērš starpkultūru audzēšanai dārzeņu laukos, lai veicinātu augsnes īpašību saglabāšanu un uzlabošanu.

MĀRIS NARVILS,

LLKC Augkopības nodaļas vecākais speciālists dārzkopībā